

קבוצת ראות
Reut Group

חשוון תשפ"א, אוקטובר 2020

ישראל כבית הלאומי של העם היהודי

מנגנון היוועצות ישירה בין ישראל לעם היהודי

מטרת מסמך זה היא לעמוד על הצורך במנגנון היוועצות ישירה בין מדינת ישראל ליהדות העולם, בשורה של נושאים שיש להם נגיעה ישירה לחיים יהודיים בתפוצות, ולקשר של הקהילות עם ישראל. הצורך באימוץ מנגנון זה עולה במיוחד בשנת 2020; שנה של שינויים גלובליים משמעותיים, העלולים להאיץ את ההתרחקות בין ישראל והתפוצות. המשבר הבריאותי והכלכלי של הקורונה, המלווה במערכת בחירות טעונה בארה"ב ובמשבר פוליטי חריף בישראל, מעצימים מתחים קיימים בין ישראל והתפוצות, ודוחפים כל קהילה להתמקד בצרכיה הפנימיים.

מאידך, דווקא בשעה זו, כוחנו באחדותנו, ושותפות איתנה בין ישראל והתפוצות יכולה להוות מקור עוצמה הדדי: המשבר מכה בכולנו, אולם לא באותה העוצמה ובאותה העת. דיאלוג מתמיד וערבות הדדית בין הקהילות, יביאו לכך שנצלח בצורה טובה יותר את המשבר הנוכחי, וכן משברים ושגשוג המצפים לנו בעתיד.

מסמך זה יציג את האתגר: נקודת עיוורון בתהליכי קבלת החלטות בישראל, שמזינה את השחיקה במעמדה של ישראל כבית לעם היהודי כולו. לאחר מכן, נציע להחיל מנגנון היוועצות ישירה בין הכנסת וממשלת ישראל לבין נציגים מהעם היהודי, כמענה שמסייע להתמודדות עם האתגר. לסיום, נבחן את ההצדקות לאימוץ מנגנון היוועצות ישירה ונציע הצעת מדיניות לסדר היום.

תוכן עניינים

3.....	מבוא
3.....	הצורך – מימוש הייעוד הלאומי
4.....	המענה – מנגנון היועצות בין ישראל ליהודי התפוצות
5.....	מנגנון היועצות בזווית ההיסטורית, המשפטית וההשוואתית
5.....	הזווית ההיסטורית
6.....	הזווית המשפטית
6.....	הזווית ההשוואתית
7.....	הצעה למנגנון היועצות ישירה בין יהדות התפוצות והמוסדות הישראליים
8.....	מערך השיקולים הנלווה

1. **ישראל הוקמה במטרה לממש את זכות ההגדרה העצמית של העם היהודי ולהוות בית לאומי לכל יהודי באשר הוא.** לפי התפיסה הרווחת, ישראל מממשת את תפקידה כבית לעם היהודי בעיקר דרך עידוד עליה ומימוש ריבונות יהודית בארץ ישראל, כולל טיפוחה של תרבות יהודית משגשגת.
2. **ואכן, בעשורים הקודמים מעמדה של ישראל בקרב יהודי התפוצות, בהכללה, היה בגדר המובן מאליו. המדינה נתפסה כפרויקט המרכזי של כל העם היהודי, וכנכס משמעותי ומקלט בטוח לכל יהודי. בעת הנוכחית, הרוב המכריע של יהדות העולם חי בתפוצות מבחירה, לרוב בביטחון, בקהילות משגשגות ועשירות מבחינה תרבותית. התפתחות זו מייצרת אתגר חדש לציונות ודורשת לאפיין מחדש את מערכת היחסים בין ישראל לעם היהודי.**¹

הצורך – מימוש הייעוד הלאומי

3. **בשנים האחרונות, הפער בין ישראל לחלקים גדולים בעם היהודי מתרחב ומחייב את המנהיגות הישראלית לצקת תוכן רענן ורלוונטי לתפקידה של ישראל כבית לעם היהודי.** הפער בין ישראל ליהדות התפוצות פוגע ביכולתה של ישראל לממש את ייעודה המקורי, פוגע בביטחון הלאומי של ישראל, מחליש את הלכידות הקהילתית של קהילות יהודיות בתפוצות ומסכן את המשך הקיום של העם היהודי כעם אחד. מימוש ייעודה של ישראל הוא אתגר המוטל לפתחה של המנהיגות האזרחית (בצורת התארגנות אורגנית וולונטארית) ולפתחה של המנהיגות הלאומית, שצריכה להוביל מדיניות שתבטיח שמדינת ישראל תמשיך להיות נכס משמעותי לעם היהודי.
4. **ייעודה של מדינת ישראל, כפי שמופיע במגילת העצמאות ובחוק הלאום, הוא להיות מדינת הלאום של העם היהודי.** בעשורים הקודמים, מקומם של יהודי התפוצות בתוך המוסדות הישראליים הוסדר במספר מנגנונים של ייצוג ותיאום, ובראשם מעמד הסוכנות היהודית כגוף מתווך, שבא לידי ביטוי בנגישות הגבוהה של יו"ר הסוכנות לראש הממשלה.²
5. **אולם כיום, תהליכי קבלת החלטות לאומיים בישראל אינם לוקחים בחשבון את ההשפעה הצפויה על קהילות יהודיות בתפוצות, ולכן פעמים רבות ההחלטות המתקבלות פוגעות ביהדות התפוצות או נתפסות כהחלטות מתריסות נגדם.** נושאי מדיניות הקשורים לעם היהודי נתפסים בישראל כנושאי פנים, שרלוונטיים לאזרחי מדינת ישראל בלבד, אך בפועל המדיניות הישראלית בנושאים אלו משפיעה עמוקות על קהילות יהודיות בתפוצות, ועל היכולת שלהן לפתח קשר משמעותי ומתמשך עם ישראל והישראלים. בין נושאים אלו ניתן למנות את מעמד המקומות הקדושים לעם היהודי וההסדרים הנהוגים בהם; שבות; גיור; מעמד רבני חו"ל; וההתמודדות עם האנטישמיות.
6. **על רקע זה, למרבה האירוניה, אנו רואים אירועים בהם ישראל פוגעת בחיים יהודיים בתפוצות, מגבילה את יכולתה של מנהיגות יהודית בעולם לבצע את תפקידה, ומקשה על**

¹ עתידה של מדינת הלאום של העם היהודי: בין התגבשות לקריעה, מרץ, 2017.

² מסמך זה אינו נוגע למנגנוני ייצוגיות שונים הלוקחים חלק בניהול יחסי ישראל והעם היהודי, אלא עוסק בפונקציית ההיועצות הישירה של מוסדות המשילות הישראליים, בלבד.

יכולתם של יהודים להזדהות עם ישראל ולראות בה בית לאומי משמעותי.³ בין האירועים האחרונים ניתן למנות את ביטול מתווה הכותל (2017), פרסום 'רשימת שחורה' של רבנים לצורך הכרה בגיורי חו"ל (2017), עיכוב של מנהיגות יהודית-אמריקאית-ליברלית בנתב"ג מסיבות ביטחוניות (2018), הסערה הציבורית סביב מעמד המיעוטים בחקיקת חוק הלאום (2018) ואף המתחים שעלו בין ישראל לקהילות בארה"ב לאחר הפיגוע בפייטסבורג.⁴ באירועים אלה, ההחלטות, הגישות, או ההתבטאויות של גורמים בממשלת ישראל פגעו בקהילות יהודיות בתפוצות והרחיבו את הפער הרגשי והתודעתי בין ישראל לחלקים רחבים בעם היהודי. בכך ישראל מתרחקת מהאתוס המכונן שלה; מימוש הייעוד הציוני והבטחת המשך הקיום והשגשוג של העם יהודי כולו.⁵

7. הפגיעה בקהילות יהודיות במרבית האירועים שהוזכרו לעיל, ובאירועים נוספים, אינה מכוונת, אלא נובעת מפער תפיסתי. בקרב המנהיגות הישראלית, רווחת הנחת עבודה הגורסת שישראל נועדה לשרת רק את אזרחי המדינה, תוך התעלמות מהאתוס המכונן של ישראל כבית לעם היהודי כולו. כל עוד ישראל לא תגבש מנגנון שיטתי ומתמשך, שיפרוס בפני מקבלי החלטות את השלכות האפשריות של החלטותיהם על יהודי העולם, מחלוקות כאלה ימשיכו לאפיין את מערכת היחסים בין ישראל ליהדות התפוצות. היועצות ישירה היא שלב הכרחי בדרך לתיקון הדינאמיקה הנוכחית.

המענה – מנגנון היועצות בין ישראל ליהודי התפוצות

8. היועצות ישירה בין מקבלי החלטות ישראליים לבין נציגים רלוונטיים מקהילות יהודיות בעולם, בנוגע לנושאים שיש להם השלכה ישירה על חיים יהודיים בתפוצות ועל הקשר בין ישראל והעם היהודי, תסייע בגישור על הפער בין ישראל ליהודי העולם. מנגנון היועצות כזה:

- יצייד את מקבלי ההחלטות בישראל במידע רלוונטי ומהימן אודות ההשפעות של החלטות מדיניות על יהדות התפוצות, יאפשר מניעה או ניהול חכם יותר של מוקדי חיכוך, ויביא למדיניות חכמה ואפקטיבית יותר בסוגיות הרלוונטיות.⁶
- יהיה בבחינת הצהרה של מדינת ישראל על מחויבותה לברית בינה לבין העם היהודי. לפיכך, מנגנון היועצות יתרום לתחושת השייכות של יהודים רבים יותר למדינת ישראל ולעם היהודי.
- יחזק את הארגונים הקהילתיים היהודיים, וימתן את האקטיביזם העומתי כלפי ישראל של יהודים רבים במדינות המוצא שלהם. אקטיביזם זה ניזון מתחושה רווחת בקרב הדור הצעיר, שאין מקום לקול שלהם במרחב הציבורי הישראלי או בארגונים

³ ראו למשל את [דבריו של הרב אדם שאיך](#), שמנהיג את בית הכנסת 'שער השמיים' במונטריאול, בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות בכנסת (בדגש על דקה 00:03).

⁴ המתחים נבעו מאי ההכרה בבית הכנסת 'עץ החיים', בו אירע הפיגוע, כ'בית כנסת' על ידי הרשויות בישראל מכיוון שאינו אורתודוקסי (2018).

כך למשל בדבריו של [הרב הראשי לישראל, הרב דוד לאו](#).

⁵ מעבר לכך, התנערות של יהדות העולם ממדינת ישראל כגוף המממש את זכותם הקולקטיבית להגדרה עצמית לאומית, תפגע בחוסן הלאומי וביכולת העמידה של ישראל אל מול משברים, בלגיטימציה הבין-לאומית של ישראל וברכיבים קריטיים של עוצמה רכה. [לקראת הפתעת יום כיפור](#), אוגוסט 2019.

⁶ בכלל זה ניתן למנות למשל את משרד ראש הממשלה, משרד החוץ, משרד העלייה והקליטה, משרד התפוצות, כנסת ישראל על ועדותיה השונות, בית הנשיא ועוד.

קהילתיים יהודיים. במובן זה, מנגנון היועצות יעצים את ההדדיות, "ישחרר לחצים" ויאפשר דיאלוג ישיר ובריא יותר בין שתי הקהילות.⁷

מנגנון היועצות בזווית ההיסטורית, המשפטית וההשוואתית

הזווית ההיסטורית

9. **מדינת ישראל הוקמה על ידי העם היהודי כולו, וקהילות יהודיות בכל רחבי העולם היו שותפות מלאות לכינונה ולשמירה על הישרדותה ושגשוגה.** השותפות בין ישראל לבין העם היהודי בתפוצות באה לידי ביטוי בעשורים האחרונים בחיזוק החוסן הלאומי של ישראל, במינוף יחסי החוץ ובהישגים במישור הבינלאומי, בהתנעת השדה האזרחי והפילנתרופי, ובתרומה ייחודית ומתמשכת לכלכלה, לתרבות ולקהילות ואוכלוסיות שונות בישראל.

10. **באופן טבעי, היועצויות ישירות בין המנהיגות המוסדית בישראל לבין מנהיגות מקרב יהדות התפוצות, התקיימו בהזדמנויות שונות מעת הקמתה של מדינת ישראל ועד היום.** התייעצויות אלו התרחשו בצמתי החלטה מרכזיים הנוגעים לעיצוב ההסדרים העומדים בבסיסה של החברה הישראלית. בתוך כך ניתן למנות את:

- הבנות בין בן-גוריון ובלאושטיין (נשיא הוועד היהודי-אמריקני) משנת 1950 שעסקו בהסדרת היחסים של ישראל עם יהדות ארה"ב.⁸
- התייעצות של בן-גוריון בשנת 1958 עם כ-50 'חכמי ישראל', מנהיגים יהודים מגוונים בתפוצות, בשאלת מיהו יהודי לצורך עלייה.⁹
- ועדת נאמן שעסקה בנושא הגיור וכללה נציגים מהזרמים השונים (הממשלה קיבלה את המלצות הועדה בשנת 1998).¹⁰
- יצירת 'מתווה הכותל' בתיווך הסוכנות היהודית, שעסק בהסדרי תפילה לזרמים ברחבת הכותל (אשר בוטל ביוני 2017).¹¹
- יוזמות שונות של נשיאים (עזר ויצמן, משה קצב, ראובן ריבלין) וחברי כנסת (כגון עינת וילף) שביקשו לייצר שיח ישיר בין נציגי קהילות יהודיות לבין נציגי מוסדות משילות ישראלים.¹²

⁷ מודלים של אזרחות מדברים על כך שמי שאין לו "קול" בתוך מערכת פוליטית, יכול לוותר לחלוטין על הרצון שלו לקחת חלק במערכת הפוליטית, או לחלופין להביא לידי ביטוי את ה"קול" שלו באקטיביזם פוליטי-חברתי של מאבק. ראו למשל:

Exit, Voice, and Loyalty (1970) by Albert O. Hirschman

⁸ הבנות בן-גוריון-בלאושטיין היו אבן דרך בגיבוש המעמד של יהדות התפוצות כקהילה שוות ערך אשר פועלת באופן עצמאי ללא תלות במדינת ישראל. ראו עוד [במחקר של המכון למחקרי ביטחון לאומי](#).
⁹ ראו עוד במאמרו של פרופ' עופר שיף:

Shiff O, Barak-Gorodetsky D. Pan-Jewish Solidarity and the Jewish Significance of Modern Israel: The 1958 "Who Is a Jew?" Affair Revisited. *Contemporary Review of the Middle East*. 2019; 6(3-4): 266-279.

¹⁰ ועדת נאמן דנה בנושא הגיור עם נציגים של זרמי היהדות השונים. הוועדה הצליחה להתגבר על חילוקי דעות עמוקים בדבר אופי הגיור ושאלות לגבי 'מיהו יהודי?', בזכות תמימות דעים לגבי הצורך במערך גיור אחיד. להרחבה ראו [כאן](#).

¹¹ מתווה לפשרה שתכלול את הזרמים הלא-אורתודוקסים ברחבת התפילה של הכותל, שהחל להתרקם בשנת 2013 בתיווכו של יו"ר הסוכנות דאז, נתן שרנסקי. ראו עוד [כאן](#).

¹² בשנת 1994 הנשיא עזר ויצמן יזם ועידה של ישראל והתפוצות במטרה לחזק היחסים ההולכים ומתערערים בין הצדדים ולמנוע התבוללות. יוזמת 'הבית השני' של הנשיא קצב בשנת 2004 הייתה ניסיון להקים גוף של התייעצויות ודיונים בנושאי ליבה הנוגעים לעם היהודי, בין מנהיגות ישראלית ויהודית. בשנת 2017 הוסיף הנשיא ריבלין, לנרטיב 'ארבעת השבטים' של ישראל את יהדות התפוצות כ'שבט החמישי'. ראו עוד [במחקר של המכון למחקרי ביטחון לאומי](#).

11. **מנגנון היועצות שימצא בתוך המוסדות הישראליים באופן עקבי ומתמשך, הוא ההתפתחות הטבעית לכל אלה.** 'שעת החירום' הגלובלית של מגיפת הקורונה שפוגעת בכולנו במידה שווה, ורמת המורכבות הגוברת בקשר בין ישראל והתפוצות, הופכת את מנגנון היועצות לצו השעה.

הזווית המשפטית

12. **מתן זכות היועצות ליהודי התפוצות פוגע לכאורה, בעקרון הדמוקרטי לפיו רק אזרחי המדינה יכולים להשפיע על מדיניותה באמצעות מוסדותיה.** אולם האיזון הראוי אומץ זה מכבר בחקיקה הישראלית, המביאה לידי ביטוי את מעמד המיוחד של בנות ובני העם היהודי במדינת ישראל. בכלל זה חוק השבות, חוק ירושלים ומעל לכל חוק יסוד: הלאום, אשר מעגן את תפקידה של ישראל להיות בית לאומי לעם היהודי כולו במעמד חוקתי.¹³
13. **לאור המחויבות של ישראל לעם היהודי שבאה לידי ביטוי בחוקים השונים, ישנו בסיס משפטי רחב להעניק לו 'קול ציבורי' בתוך המוסדות הישראליים.** זהו אותו ההיגיון העומד בבסיס המלחמה באנטישמיות הגלובלית שמנהלת מדינת ישראל – ישראל רואה בהתמודדות מול איומים חיצוניים על העם היהודי, ולא רק על אזרחיה, כחלק מתפקידה כמדינת הלאום של העם היהודי.¹⁴

הזווית השוואתית

14. **בחינה השוואתית מעלה כי מדינות זיקה (Kin State) רבות מאזנות את העיקרון הדמוקרטי עם הצורך והחשיבות ביצירת קשרי היועצות עם התפוצות שלהן.** 'תפוצה' היא מושג שונה ממדינה למדינה, והמושג לכולן הוא שהתפוצה היא קבוצת אנשים שחיה מחוץ למולדתה, עם או בלי אזרחות של מדינת הזיקה.¹⁵
15. **מנגנוני תקשורת בין מדינות לתפוצותיהן נעים על הרצף שבין התקשרות סמלית-מינימאלית (כגון חוק הצהרתי), לבין זכויות אזרחיות, שיכולות לכלול גם זכות הצבעה מלאה או מוגבלת.** מודלים אלו נבחנים ברמת המעורבות ויכולת ההשפעה שיש לתפוצה במדינת המולדת, כאשר לכל מנגנון ישנם יתרונות וחסרונות שונים. בין היתר ניתן למנות מודלים של נציב או נציג במוסדות הלאומיים בשם התפוצות, הקצאת מקומות לחברי פרלמנט מהתפוצות, שיש להם מעמד מלא או של משקיפים, ושימוש בכלים אינפורמטיביים על התפוצות (סקרים, משאלים, וכלים טכנולוגיים שונים לניטור עמדות)¹⁶ בתוך מוסדות לאומיים של מדינת הזיקה. בהקשר הישראלי, מעניין לבחון את הדוגמאות הבאות:
- OSA בשוויץ הוא ארגון סמי-ממשלתי שמייצג את התפוצה השוויצרית ("שוויץ החמישית"), על משקל הקנטון החמישי של שוויץ, המורכבת מארבעה קנטונים), במודל משולב של קונגרס ומועצה. הארגון מעניק לתפוצה השוויצרית גישה ואפשרות

¹³ כך גם המליצה הוועדה הציבורית בראשות מקסין פסברג ויוג'ין קנדל, שהגישה את המלצותיה לממשלה ביולי 2020

¹⁴ ראו עוד בנייר המדיניות "שיתוף יהודי התפוצות בממשל הישראלי", דצמבר 2013.

¹⁵ להרחבה ראו כאן:

Vasilev, G. (2019). The Ethics of Kin State Activism: A Cosmopolitan Defense. *Ethics & International Affairs*, 33(4), 395-410.

¹⁶ באופן זה פועל המכון למדיניות העם היהודי, שפועל כמכון מחקר (Think-Tank) לטובת שגשוגם של העם היהודי ושל הציביליזציה היהודית.

להשפיע על המדיניות הממשלתית השוויצרית באמצעות תהליכי לובי. כך למשל, הלובי של התפוצה השוויצרית הביא להוספת סוגיית התפוצות לחוקה השוויצרית.¹⁷

- החוקה האירית מעגנת את חשיבות סוגיית התפוצות באירלנד ומעודדת פעילות רבה בתחום. שר התפוצות ביקש את השתתפות התפוצה האירית בעיצוב מדיניות התפוצות בשנת 2019. הממשלה מקיימת היוועצות שיטתית עם התפוצה, בעיקר סביב שאלות הנוגעות למדיניות האירית כלפי התפוצות, באמצעות מערך החוץ.¹⁸
- בצרפת הארגון Assembly of French Citizens Abroad מייצג את האינטרסים של צרפתים בתפוצות ומייעץ לממשלה על מדיניות חוץ. הארגון בוחר באמצעות הצבעה שלושה נציגים 'שקטים' לקונגרס, שיש להם זכות דיבור בפרלמנט ללא זכות הצבעה.¹⁹

כל מנגנון שיבחן עבור ישראל ויהדות התפוצות יהיה אפקטיבי אם ידע להכיל את הייחודיות של יחסי ישראל והעולם היהודי, הרגישויות הקיימות, ואת האתגרים הייחודיים לעת הנוכחית.

הצעה למנגנון היוועצות ישירה בין יהדות התפוצות והמוסדות הישראליים

16. **לאור המורכבות הפוליטית הגבוהה בישראל, המודל המתאים והישים ביותר כיום הוא מנגנון היוועצות ישירה בין ועדות הכנסת וממשלת ישראל לבין קבוצות מייצגות של העם היהודי בתפוצות. בתוך כך נכללים:**

- **עיגון השינוי:** חובת היוועצות ישירה לפני חקיקה פרטית, ממשלתית, החלטות ממשלה ותקנות משרדיות, שתעוגן בתקנון הכנסת ובתקנון הממשלה. כדי לשמור על אפקטיביות ביחס לאתגרים במערכת היחסים, ההיוועצות חייבת להתקיים בתוך הכנסת והממשלה, ולא דרך גורם שלישי או ארגון חיצוני לממשלה.
- **יצירת קבוצות המייצגות את העם היהודי לצורך היוועצות:** קבוצות אלו יכולות להיות קבועות או מתחלפות, והן חייבות להביא בפני מקבלי החלטות הישראליים את המגוון היהודי, לפי מפתחות גיל, גיאוגרפיה, שייכות קהילתית ודתית וכו'. חשוב לציין שלמרות שלעם היהודי יש מגוון ארגונים ייצוגיים, שלכל אחד ייחודיות שונה, שצריכים להיות חלק מהמנגנון,²⁰ חלק נכבד מיהודי העולם אינו מיוצג היום בארגונים.
- **יצירת רשימת הסוגיות:** יצירת רשימת הסוגיות תעשה בשיתוף יהודי התפוצות, ותהווה מקרה ראשון של היוועצות ישירה. ניתן להתחיל מהיוועצות בתחומים נקודתיים וצרים, ולבחון את הרחבת הרשימה לפי צורך ובשלות לאומית לאורך הדרך. רשימה זו יכולה להוות טיוטה ראשונית לדיון:

- מעמד המקומות הקדושים וההסדרים הנהוגים בהם
- גיור וקבלת שירותי דת בישראל

¹⁷ ראו עוד [באתר](#) של ארגון שוויצרי שעוסק בחיזוק הקשר עם של שויץ עם התפוצה השוויצרית באמצעות יוזמות והנגשת מידע אודות זכויותיהם.

¹⁸ ראו את התוכנית וביצועה בדו"ח ממשלתי משנת 2015 [כאן](#).

¹⁹ ראו עוד על המודל הצרפתי המאפשר הצבעה ומקיים התייעצויות שוטפות עם מוסדות השלטון [כאן](#).

²⁰ רשימה זו כוללת גופים ייצוגיים של קהילות יהודיות בחו"ל (כמו ארגון הפדרציות היהודיות של צפון אמריקה, הקונגרס היהודי העולמי, הוועד היהודי האמריקאי וארגוני הגג של קהילות יהודיות באירופה, באוסטרליה, של הפזורה הישראלית, ונוספים); ואת ארבעת המוסדות הלאומיים (הסוכנות היהודית, קרן היסוד, קרן קיימת וההסתדרות הציונית לישראל).

- מעמד הרבנים
- חינוך יהודי בישראל ובתפוצות, כולל תוכניות לימודים משותפות בבתי הספר
- 'תוכניות גשר' הנשענות על מימון ממשלתי
- ביטחון קהילתי

מערך השיקולים הנלווה

אימוץ היוועצות ישירה בישראל הוא תהליך חברתי ופוליטי מורכב. המנהיגות הישראלית שתבחר לקדם אותו תצטרך לקחת בחשבון מספר אתגרים:

17. **ישראל במשבר פוליטי** – מסמך זה נכתב בשעה שישראל נגררת פעם אחר פעם למערכת בחירות ואינה מצליחה לייצר קואליציה יציבה. יתירה מכך, גם ללא קשר למשבר הנוכחי, מדובר בשינוי כבד-משקל, ומנגנון ההיוועצות צריך להתאים למציאות זו.
18. **קיים חשש שהיוועצות עם יהודי התפוצות תיתפס בישראל כ'התערבות זרה', שפוגעת באיזון בין מדינה יהודית למדינה דמוקרטית** – אסור שאימוץ מנגנון היוועצות יבוא על חשבון דמותה הדמוקרטית של ישראל ומעמד המיעוטים בה, ולכן ההיוועצות צריכה להיות מוגבלת לסוגיות אשר משפיעות על יהדות התפוצות בצורה ישירה.
19. **סוגיית 'הנאמנות הכפולה'** – 'הנאמנות הכפולה' היא האשמה רווחת נגד קהילות יהודיות בתפוצות. מנגנון היוועצות אינו סותר או מאתגר נאמנות למדינת האזרחות של כל יהודי בעולם, כיוון שהוא תחום להשמעת עמדותיהם של יהודי התפוצות ברשימת סוגיות מוגבלת בלבד, שנוגעת לזהות יהודית ולקשר לישראל.
20. **מיהו יהודי לצורך חובת היוועצות** – בישראל קיימות מספר הגדרות לשאלת מיהו יהודי (לצורך עליה, לצורך קבלת שירותי דת וכו'). בקרב ארגונים יהודיים בעולם, אנשי חינוך ואנשי מחקר קיימות הגדרות נוספות. ישראל צריכה לאמץ הגדרה ברורה, זו או אחרת, שלא חייבת להיות בהלימה מלאה עם ההגדרות הקיימות בישראל לצרכים אחרים.

"כאשר הגיעה לאירופה עת מסילות הברזל, היו "אנשי מעשה" שאמרו על כמה מסילות אשר עמדו להיסלל אז, כי איוולת היא לסללן, "מאחר שבמקומות האלה אין די נוסעים גם למרכבת-הדואר". אז לא ידעו את האמת, הידועה היום לכל בר-בי-רב, כי לא הנוסעים עושים את המסילה, כי אם להיפך, המסילה עושה את הנוסעים; כמובן יש להניח כי הצורך היה נמצא בכח."

(בנימין זאב הרצל, מדינת היהודים: החלק הכללי) ²¹

²¹ בתרגומו של אשר ברש.